

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

11. prosince 2007<sup>\*</sup>

Ve věci C-280/06,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Consiglio di Stato (Itálie) ze dne 8. listopadu 2005, došlým Soudnímu dvoru dne 27. června 2006, v řízeních

**Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato**

proti

**Ente tabacchi italiani – ETI SpA, Philip Morris Products SA, Philip Morris Holland BV, Philip Morris GmbH, Philip Morris Products Inc., Philip Morris International Management SA,**

a

**Philip Morris Products SA, Philip Morris Holland BV, Philip Morris GmbH, Philip Morris Products Inc., Philip Morris International Management SA**

<sup>\*</sup> Jednací jazyk: italština.

proti

**Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato,**

**Ente tabacchi italiani – ETI SpA,**

a

**Philip Morris Products SA, Philip Morris Holland BV, Philip Morris GmbH,  
Philip Morris Products Inc., Philip Morris International Management SA**

proti

**Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato,**

**Amministrazione autonoma dei monopoli di Stato,**

**Ente tabacchi italiani – ETI SpA,**

**SOUDNÍ DVŮR (velký senát),**

ve složení V. Skouris, předseda, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas,  
K. Lenaerts, G. Arestis a U. Lohmus, předsedové senátů, E. Juhász, A. Borg Barthet,  
M. Ilešič (zpravodaj), J. Klučka, E. Levits a A. Ó Caoimh, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,  
vedoucí soudní kanceláře: B. Fülöp, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 15. května 2007,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Ente tabacchi italiani – ETI SpA S. D’Albertim, A. Clariziu a L. D’Amariem, avvocati,
- za Philip Morris Products SA, Philip Morris Holland BV, Philip Morris GmbH, Philip Morris Products Inc. a Philip Morris International Management SA L. Di Viou, C. Tesaurem a P. Leonem, avvocati,
- za italskou vládu I. M. Bragugliu a F. Arenou, jako zmocněnci, ve spolupráci s D. Del Gaizem, avvocato dello Stato,
- za Komisi Evropských společenství F. Castillem de la Torre a V. Di Buccim, jako zmocněnci,

po vypsání stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 3. července 2007,

vydává tento

## **Rozsudek**

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 81 ES a následujících, jakož i obecných zásad práva Společenství.
- 2 Žádost byla podána v rámci řízení probíhajících mezi Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (úřad pro ochranu hospodářské soutěže a trhu, dále jen „Úřad“), Ente tabacchi italiani – ETI SpA, Philip Morris Products SA, Philip Morris Holland BV, Philip Morris GmbH, Philip Morris Products Inc. a Philip Morris International Management SA (těchto pět společností dále společně jen „společnosti skupiny Philip Morris“), jakož i Amministrazione autonoma dei monopoli di Stato (autonomní správa státních monopolů, dále jen „AAMS“), ve věci kartelové dohody o prodejních cenách cigaret.

## **Právní rámec**

- 3 V italském právu zákon č. 287 o předpisech na ochranu hospodářské soutěže a trhu (norme per la tutela della concorrenza e del mercato) ze dne 10. října 1990 (GURI č. 240, ze dne 13. října 1990, s. 3, dále jen „zákon č. 287/90“) obsahuje v hlavě I zejména následující ustanovení:

## „Článek 1

[...]

1. Ustanovení tohoto zákona, přijatá podle článku 41 ústavy na ochranu a zajištění práva na hospodářskou iniciativu, se použijí na kartelové dohody, zneužití dominantního postavení a spojování podniků, které nespádají do oblasti působnosti článku 65 nebo článku 66 Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli, článku 85 nebo článku 86 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (EHS), nařízení EHS nebo aktů Společenství se stejnými právními účinky.

[...]

4. Výklad právních předpisů obsažených v této hlavě se provede podle zásad práva hospodářské soutěže Evropských společenství.

## Článek 2

[...]

1. Za kartelové dohody jsou považovány dohody nebo jednání ve vzájemné shodě mezi podniky, jakož i rozhodnutí konsorcií, sdružení podniků a jiných obdobných subjektů, i když jsou tato rozhodnutí přijata na základě ustanovení stanov nebo správních předpisů.

2. Zakázány jsou kartelové dohody mezi podniky, jejichž cílem nebo výsledkem je podstatné vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitrostátním trhu nebo na části tohoto trhu, včetně jednání, která:

- a) přímo nebo nepřímo určují nákupní nebo prodejní ceny anebo jiné smluvní podmínky;
- b) vylučují nebo omezují výrobu, odbyt nebo přístup na trh, investice, technický rozvoj nebo technologický pokrok;
- c) rozdělují trhy nebo zdroje zásobování;
- d) uplatňují vůči obchodním partnerům objektivně rozdílné podmínky při plnění stejné povahy, čímž jsou tito partneři neoprávněně znevýhodněni v hospodářské soutěži;
- e) podmiňují uzavření smluv tím, že druhá smluvní strana přijme doplňující plnění, která ani věcně, ani podle obchodních zvyklostí s předmětem těchto smluv nesouvisejí.

3. Zakázané kartelové dohody jsou ve všech ohledech neplatné.“

- 4 Hlava II tohoto zákona je věnována Úřadu, zřízenému čl. 10 odst. 1. Článek 15 odst. 1 uvedeného zákona, který se nachází v této hlavě II, stanoví:

„Jestliže [...] Úřad zjistí, že došlo k porušení článků 2 nebo 3, stanoví dotyčným podnikům a jednotkám lhůtu pro odstranění těchto porušení. U závažných protiprávních jednání krom toho s přihlédnutím k jejich závažnosti a délce trvání uloží pokutu ve výši až 10% obratu dosaženého každým podnikem nebo jednotkou v posledním účetním roce uzavřeném před doručením výzvy a stanoví lhůty, v nichž musí podnik pokutu zaplatit.“

- 5 Článek 31, obsažený v hlavě VI zákona č. 287/90, stanoví:

„Pokuty v důsledku porušení tohoto zákona podléhají použitelným ustanovením kapitoly I částí I a II zákona č. 689 ze dne 24. listopadu 1981.“

- 6 Dne 8. prosince 1927 bylo vyhlášeno královské nařízení s mocí zákona č. 2258, jímž se zřizuje AAMS (istitutivo dell'Amministrazione autonoma dei monopoli di Stato, GURI č. 288, ze dne 14. prosince 1927). Tomuto orgánu státní správy, který byl podřízen ministerstvu hospodářství a financí, byla do února 1999 svěřena správa tabákového monopolu. Poté AAMS pokračovala ve výkonu veřejných funkcí

v odvětví tabáku. Krom toho provozuje obchodní činnost v oblasti her, zejména loterie. AAMS je autonomní jak při správním vedení, tak z finančního a účetního hlediska, avšak nemá vlastní právní subjektivitu.

- 7 Od 1. března 1999 byly veškeré výrobní a prodejní činnosti v odvětví tabáku, jež byly doposud svěřeny AAMS, převedeny na jiný veřejnoprávní orgán zřízený nařízením s mocí zákona č. 283 o zřízení Úřadu pro italský tabák (istituzione dell'Ente tabacchi italiani) ze dne 9. července 1998 (GURI č. 190, ze dne 17. srpna 1998, s. 3, dále jen „královské nařízení č. 283/98“). Tento orgán převzal aktiva a pasiva AAMS týkající se odvětví činnosti, která mu byla svěřena. Rozhodnutím své správní rady ze dne 23. června 2000 byl přeměněn na akciovou společnost a stal se Ente tabacchi italiani – ETI SpA (dále jen „ETI“). Kapitál této společnosti byl zprvu ze 100% držen ministerstvem hospodářství a financí. Na základě nabídkového řízení vyhlášeného tímto ministerstvem v roce 2003 byla ETI privatizována a je kontrolována výhradně společností British American Tobacco plc (dále jen „BAT“), holdingovou společností založenou podle anglického práva, která patří ke skupině BAT-British American Tobacco.

### **Spory v původním řízení a předběžné otázky**

- 8 Na závěr vyšetřování zahájeného v červnu 2001 Úřad rozhodnutím ze dne 13. března 2003 konstatoval, že společnosti skupiny Philip Morris spolu s AAMS, poté s Ente tabacchi italiani, a konečně s ETI uzavřely a uskutečnily kartelovou dohodu, jejímž cílem a výsledkem bylo narušení hospodářské soutěže, pokud jde o prodejní ceny cigaret na vnitrostátním trhu v letech 1993 až 2001, v rozporu s čl. 2 odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 287/90. Uložil správní pokuty, jejichž výše činí celkově 50 milionů eur v případě společností skupiny Philip Morris a 20 milionů eur v případě ETI.

- 9 Úřad ve svém rozhodnutí přičetl ETI jednání AAMS před 1. březnem 1999 z důvodu, že AAMS v okamžiku, kdy Ente tabacchi italiani, nyní ETI, začala fungovat, přestala provozovat výrobní a prodejní činnosti v odvětví tabáku. Za těchto podmínek, i s přihlédnutím ke skutečnosti, že AAMS nepřestala existovat, je ETI na základě kritéria hospodářské kontinuity nástupcem AAMS.
- 10 Toto rozhodnutí bylo všemi dotýcnými podniky napadeno před Tribunale amministrativo regionale del Lazio (oblastní správní soud Lazio). Tento soud zamítl žalobu společností skupiny Philip Morris a částečně vyhověl žalobě ETI, když zrušil uvedené rozhodnutí v rozsahu, v němž jí přičítalo odpovědnost za skutky, jichž se dopustila AAMS. Uvedený soud opřel své posouzení o kritérium osobní odpovědnosti.
- 11 Consiglio di Stato (nejvyšší správní soud), který měl rozhodnout o odvoláních proti rozsudkům Tribunale amministrativo regionale del Lazio, zamítl prvním rozhodnutím ze dne 8. listopadu 2005 opravné prostředky ETI a společností skupiny Philip Morris v rozsahu, v němž zpochybňovaly, že došlo k porušení pravidel hospodářské soutěže. Pokud jde o otázku, zda má být ETI přičteno jednání AAMS, Consiglio di Stato v předkládacím rozhodnutí uvádí, že důsledkem převodu činností AAMS na Ente tabacchi italiani byla značná diskontinuita oproti předchozímu modelu organizace a řízení. Tento model se předtím, než byly dotýcné činnosti převedeny na Ente tabacchi italiani, nyní ETI, vyznačoval tím, že u AAMS jakožto autonomní správy státu se soustředily hospodářské úkoly a správní funkce veřejného charakteru, jež mohly zakládat závislost na politické moci. V nové jednotce, jež provozuje výhradně podnikatelské činnosti, již tato vazba přítomna není. Předkládající soud mimoto uvádí, že i když AAMS již neprovozuje obchodní činnosti v odvětví tabáku, nadále provozuje hospodářskou činnost podléhající právu hospodářské soutěže. Podle Consiglio di Stato hovoří tyto zvláštní okolnosti proti použití kritéria hospodářské kontinuity.

- 12 Consiglio di Stato nicméně považoval za účelné dotázat se Soudního dvora, jaká kritéria se mají použít v rámci práva Společenství v oblasti hospodářské soutěže, na něž odkazuje čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/90. Rozhodl se tedy přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Jaké kritérium má být použito ve smyslu článků 81 [ES] a následujících a obecných zásad práva Společenství pro určení, kterému podniku mají být uloženy sankce za porušení pravidel hospodářské soutěže v případě, kdy v rámci jednotně sankcionovaného jednání vyvíjel konečnou fázi jednání podnik, který je v daném hospodářském odvětví nástupcem původně činného podniku, jestliže [posledně uvedený podnik] sice nepřestal existovat, ale každopádně již v hospodářském odvětví dotčeném sankcí nevyvíjí podnikatelskou činnost?
- 2) Je při určení osoby, která má být sankcionována, věcí správního orgánu příslušného k provádění antimonopolní právní úpravy, aby volně posoudil souběh okolností, jež odůvodňují, že je hospodářskému nástupci přičtena odpovědnost za porušení pravidel hospodářské soutěže, kterého se dopustila právnická osoba, jejímž je nástupcem, i když tato právnická osoba nepřestala ke dni rozhodnutí existovat, tak aby užitečný účinek pravidel v oblasti hospodářské soutěže nebyl ohrožen změnami v právní struktuře podniků?“

## K pravomoci Soudního dvora

- 13 Vzhledem k tomu, že Komise Evropských společenství vznesla pochybnosti ohledně pravomoci Soudního dvora, je třeba nejprve zkoumat tuto pravomoc.

*Vyjádření předložená Soudnímu dvoru*

- 14 Komise uvádí, že se spory v původním řízení týkají platnosti rozhodnutí vnitrostátního úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, který před vstupem v platnost nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205) použil výlučně vnitrostátní předpisy, které zakazují kartelové dohody, a nikoli článek 81 ES.
- 15 Domnívá se, že čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/90, podle kterého se ustanovení hlavy I tohoto zákona vykládají na základě zásad práva Společenství v oblasti hospodářské soutěže, je v tomto ohledu nerozhodný. Ve sporech v původním řízení totiž šlo o určení, kdy se jedná o „dotyčné podniky a jednotky“ ve smyslu článku 15 tohoto zákona, který se nachází v jeho hlavě II, jakož i o určení režimu správních pokut upraveného článkem 31 uvedeného zákona, který se nachází v jeho hlavě VI. Uvedený čl. 1 odst. 4 by bylo možné vzít v úvahu tehdy, pokud by se jednalo o výklad pojmu „podnik“, který je pro článek 81 ES i pro článek 2 zákona č. 287/90 stejný, avšak nikoli pro určení, kterým podnikům má být uložena sankce.
- 16 Komise dodává, že i kdyby bylo připuštěno, že odkaz na zásady práva Společenství zákonem č. 287/90 se na věci v původním řízení použije, vedla by judikatura Soudního dvora nicméně k závěru, že předběžné otázky jsou nepřipustné. Komise v tomto ohledu cituje rozsudek ze dne 28. března 1995, Kleinwort Benson (C-346/93, Recueil, s. I-615), a zdůrazňuje, že uvedený zákon neupřesňuje, že by vnitrostátní soudy byly povinny absolutně a bezpodmínečně uplatnit výklad podaný Soudním dvorem.
- 17 K posledně uvedenému bodu Komise poznamenává, že Tribunale amministrativo regionale del Lazio opřel svůj rozsudek o italské předpisy týkající se správních pokut, na něž odkazuje článek 31 zákona č. 287/90. Stejně tak se Consiglio di Stato

odvolává na argumenty, které Úřad čerpá z italského práva v oblasti odpovědnosti. To podle Komise dokazuje, že pro italské soudy a právníky představuje právo Společenství pouze jeden z prvků pro výklad použitelných vnitrostátních předpisů.

- <sup>18</sup> ETI a společnosti skupiny Philip Morris mají naopak za to, že Soudní dvůr má pravomoc rozhodnout o předběžné otázce. Italská vláda zdůrazňuje, aniž by se vyjádřila k pravomoci Soudního dvora, že jeho odpověď je pro Consiglio di Stato užitečná vzhledem k odkazu na právo Společenství obsaženému v čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/90.

### *Závěry Soudního dvora*

- <sup>19</sup> Článek 234 ES představuje nástroj soudní spolupráce, díky němuž Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad práva Společenství, který jim může být užitečný při posuzování účinků ustanovení vnitrostátního práva dotčeného ve sporu, který tyto soudy mají rozhodnout (rozsudky ze dne 15. května 2003, Salzmann, C-300/01, Recueil, s. I-4899, bod 28 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 4. prosince 2003, EVN a Wienstrom, C-448/01, Recueil, s. I-14527, bod 77).
- <sup>20</sup> Jestliže se žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týká výkladu práva Společenství, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (výše uvedený rozsudek Salzmann, bod 29, a rozsudek ze dne 18. července 2007, Lucchini, C-119/05, Sb. rozh. s. I-6199, bod 43).

- 21 Soudní dvůr, kterému byly předloženy takové žádosti, ve kterých se pravidla Společenství, jejichž výklad byl požadován, použila pouze na základě odkazu ve vnitrostátním právu, konstantně judikoval, že pokud vnitrostátní právní úprava přizpůsobí řešení přijatá pro čistě vnitrostátní situace řešením upraveným právem Společenství, má Společenství jasný zájem na tom, aby se za účelem vyloučení rizika budoucích rozdílných výkladů dostalo ustanovením nebo pojmům převzatým z práva Společenství jednotného výkladu, bez ohledu na podmínky, za kterých se mají uplatnit (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 18. října 1990, Dzodzi, C-297/88 a C-197/89, Recueil, s. I-3763, bod 37; ze dne 17. července 1997, Leur-Bloem, C-28/95, Recueil, s. I-4161, bod 32; ze dne 11. ledna 2001, Kofisa Italia, C-1/99, Recueil, s. I-207, bod 32; ze dne 29. dubna 2004, British American Tobacco, C-222/01, Recueil, s. I-4683, bod 40, a ze dne 16. března 2006, Poseidon Chartering, C-3/04, Sb. rozh. s. I-2505, bod 16).
- 22 Ani ze znění článku 234 ES, ani z účelu řízení zavedeného uvedeným článkem totiž nevyplývá, že autoři Smlouvy měli v úmyslu vyloučit z pravomoci Soudního dvora žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se ustanovení předpisu Společenství ve zvláštním případě, kdy vnitrostátní právo členského státu odkazuje na obsah tohoto ustanovení za účelem stanovení pravidel použitelných na situaci, která je čistě vnitřní záležitostí tohoto státu (výše uvedené rozsudky Dzodzi, bod 36; Leur-Bloem, bod 25, a rozsudek ze dne 14. prosince 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Sb. rozh. s. I-11987, bod 19).
- 23 Pokud jde o uplatnění výše uvedené judikatury na projednávanou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, je nutno konstatovat, že ustanovení hlavy I zákona č. 287/90, pokud jde o řešení přijatá pro čistě vnitrostátní situace, se přizpůsobují řešením upraveným právem Společenství.
- 24 Článek 1 odst. 4 tohoto zákona totiž uvádí, že ustanovení hlavy I tohoto zákona jsou vykládána na základě obecných zásad práva Společenství v oblasti hospodářské soutěže. Články 2 a 3 uvedeného zákona, které se nacházejí v téže hlavě, přebírají *mutatis mutandis* znění článků 81 ES a 82 ES.

- 25 Krom toho ani znění čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/90, ani předkládací rozhodnutí, ani jiné písemnosti ve spise předloženém Soudnímu dvoru neumožňují se domnívat, že odkaz na právo Společenství, který je obsažen v uvedeném ustanovení, podléhá jakékoli podmínce.
- 26 V souladu s výše uvedenou judikaturou tedy existuje jasný zájem Společenství na tom, aby se pravidlům práva Společenství v případě, že vyvstanou pochybnosti při použití odkazu provedeného vnitrostátním právem, dostalo jednotného výkladu prostřednictvím rozsudků Soudního dvora vydaných na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.
- 27 Co se týče argumentu Komise, že na spory v původním řízení se vztahují výlučně hlavy II a VI zákona č. 287/90, takže čl. 1 odst. 4 tohoto zákona, který se nachází v jeho hlavě I, není rozhodný, je nutno konstatovat, že Consiglio di Stato s tímto posouzením nesouhlasí, neboť tento soud výslovně odůvodnil žádost o rozhodnutí o předběžné otázce odkazem na uvedený čl. 1 odst. 4. V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudnímu dvoru nepřísluší ověřovat správnost právního rámce, který vnitrostátní soud vymezuje na svou vlastní odpovědnost (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Salzmann, bod 31; rozsudky ze dne 1. prosince 2005, Burtscher, C-213/04, Sb. rozh. s. I-10309, bod 35, jakož i ze dne 7. června 2007, van der Weerd a další, C-222/05 až C-225/05, Sb. rozh. s. I-4233, bod 22).
- 28 Pokud jde konečně o argument Komise, že právo Společenství je pouze jedním z prvků pro výklad ustanovení hlavy I zákona č. 287/90 a že italské soudy nejsou povinny absolutně a bezpodmínečně použít výklad Soudního dvora, postačí konstatovat, že Úřad a Tribunale amministrativo regionale del Lazio opřely své rozhodnutí, respektive svůj rozsudek o právní úpravu a judikaturu Společenství a že

Consiglio di Stato odůvodnil svou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce úvahou, že toto rozhodnutí je nezbytné pro určení kritéria, které je třeba vzít v úvahu v souladu se zásadami práva Společenství v oblasti hospodářské soutěže, na které odkazuje čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/90.

- 29 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy má Soudní dvůr pravomoc rozhodnout o žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

### **K předběžným otázkám**

- 30 Podstatou obou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, jaká kritéria mají být použita na základě článků 81 ES a následujících a případně jakéhokoli dalšího rozhodného pravidla práva Společenství pro určení, kterému podniku mají být uloženy sankce za porušení pravidel hospodářské soutěže v případě nástupnictví podniků, konkrétně pokud konečnou fází takového protiprávního jednání vyvíjel hospodářský nástupce jednotky, která toto protiprávní jednání započala, a pokud tato jednotka již sice nepůsobí v hospodářském odvětví dotčeném sankcí, avšak nepřestala existovat.

### *Vyjádření předložená Soudnímu dvoru*

- 31 Podle ETI je určujícím kritériem kritérium osobní odpovědnosti. Toto kritérium lze nepoužít pouze ve výjimečných případech k ochraně užitečného účinku pravidel

hospodářské soutěže. V takových případech lze protiprávní jednání přičíst jiné osobě, než která kontrolovala podnik v okamžiku protiprávního jednání, a to i když tento podnik nepřestal existovat.

- 32 Takové výjimečné okolnosti však nejsou dány, pokud stejně jako ve věcech v původním řízení je možné přičíst odpovědnost za protiprávní jednání osobě, která provozovala podnik v okamžiku, kdy k protiprávnímu jednání došlo.
- 33 Společnosti skupiny Philip Morris mají za to, že se kritérium osobní odpovědnosti uplatní ve všech případech, kdy osoba, která fakticky uskuteční protiprávní jednání, ještě existuje, provozuje podnikatelské činnosti a je s to podřídit se rozhodnutí úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, které ukládá sankci.
- 34 Tyto společnosti uvádějí, že kromě případu zániku právního subjektu a z něho plynoucí nemožnosti podrobit jej sankcím nepřipouští právní řád Společenství odchylku od kritéria osobní odpovědnosti. Použití kritéria hospodářské kontinuity je odůvodněné pouze tehdy, pokud je to nezbytné pro zajištění účinného uplatnění pravidel hospodářské soutěže.
- 35 Italská vláda má za to, že kritérium hospodářské kontinuity s sebou nese odpovědnost osoby, která pokračovala v jednání odporujícím pravidlům hospodářské soutěže, jež započala jiná osoba, a toto jednání dokončila, vždy, když podnik dotčený protiprávním jednáním a převedený z jedné osoby na druhou je z hospodářského, strukturálního a funkčního hlediska totožný. V tomto ohledu

není podstatné, zda osoba, která tento podnik převedla, dosud formálně existuje a provozuje jiné činnosti, či nikoli.

36 V projednávaném případě z nařízení s mocí zákona č. 283/98 vyplývá, že skutečně existuje totožnost mezi podnikem řízeným AAMS a podnikem řízeným Ente tabacchi italiani, nyní ETI. AAMS a ETI jsou krom toho spojeny strukturálními vazbami spočívajícími ve skutečnosti, že obě byly zřízeny ministerstvem hospodářství a financí.

37 Komise se domnívá, že pokud se protiprávního jednání dopustil podnik řízený orgánem členského státu s vlastní rozhodovací pravomocí a pokud byla dotyčná hospodářská činnost převedena na jiný právní subjekt, musejí být sankce za toto jednání uloženy orgánu státu, jestliže tento orgán pokračuje po převodu v podnikatelské činnosti, byť v jiných odvětvích, než je odvětví dotčené uvedeným jednáním. Naproti tomu musejí být sankce uloženy právnímu subjektu, který převzal dotčenou hospodářskou činnost, pokud tento orgán státu přestane po převodu vykonávat podnikatelské činnosti.

### *Odpověď Soudního dvora*

38 Z judikatury vyplývá, že právo Společenství v oblasti hospodářské soutěže se vztahuje na činnosti podniků (rozsudek ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 59) a že pojem „podnik“ zahrnuje jakoukoli jednotku vykonávající hospodářskou činnost nezávisle na právním postavení této jednotky a způsobu jejího financování (viz zejména rozsudky ze dne 28. června 2005,

Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, bod 112; ze dne 10. ledna 2006, Cassa di Risparmio di Firenze a další, C-222/04, Sb. rozh. s. I-289, bod 107, jakož i ze dne 11. července 2006, FENIN v. Komise, C-205/03 P, Sb. rozh. s. I-6295, bod 25).

39 Pokud taková jednotka poruší pravidla hospodářské soutěže, musí nést za toto protiprávní jednání odpovědnost na základě zásady osobní odpovědnosti (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Recueil, s. I-4125, bod 145, a ze dne 16. listopadu 2000, Cascades v. Komise, C-279/98 P, Recueil, s. I-9693, bod 78).

40 Pokud jde o otázku, za jakých okolností může být jednotka sankcionována za protiprávní jednání, přestože není jeho původcem, je třeba nejprve konstatovat, že takovým případem je situace, kdy jednotka, která se protiprávního jednání dopustila, přestala právně (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Komise v. Anic Partecipazioni, bod 145) nebo hospodářsky existovat. V posledně uvedeném případě je třeba mít za to, že u sankce uložené podniku, který právně nadále existuje, avšak nevykonává již hospodářské činnosti, existuje riziko, že nebude mít odrazující účinek.

41 Dále je třeba poukázat na to, že nebyla-li by upravena jiná možnost uložení sankce jiné jednotce, než která se dopustila protiprávního jednání, mohly by se podniky vyhnout sankcím tím, že by pouze změnily svou identitu na základě restrukturalizace, převodu nebo jiných právních nebo organizačních změn. Byl by tak ohrožen cíl potlačovat jednání v rozporu s pravidly hospodářské soutěže a předcházet jejich opakování prostřednictvím odrazujících sankcí (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 15. července 1970, ACF Chemiefarma v. Komise, 41/69, Recueil, s. 661, bod 173; ze dne 29. června 2006, Showa Denko v. Komise, C-289/04 P, Sb. rozh. s. I-5859, bod 61, jakož i ze dne 7. června 2007, Britannia Alloys & Chemicals v. Komise, C-76/06 P, Sb. rozh. s. I-4405, bod 22).

- 42 Platí tedy, jak již Soudní dvůr konstatoval, že pokud u jednotky, jež se dopustila porušení pravidel hospodářské soutěže, dojde k právní nebo organizační změně, nemá taková změna nutně za následek vytvoření nového podniku, jenž by byl zproštěn odpovědnosti za chování předchozí jednotky, jež bylo v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, pokud mezi oběma jednotkami existuje totožnost z hospodářského hlediska (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 28. března 1984, *Compagnie royale asturienne des mines a Rheinzink v. Komise*, 29/83 a 30/83, *Recueil*, s. 1679, bod 9, jakož i výše uvedený rozsudek *Aalborg Portland a další v. Komise*, bod 59).
- 43 Podle této judikatury jsou právní formy jednotky, jež se dopustila protiprávního jednání, a jejího nástupce nerozhodné. Uložení sankce za protiprávní jednání tomuto nástupci tedy nemůže být vyloučeno pouze z toho důvodu, že nástupce má, stejně jako ve věcech v původním řízení, jiný právní status a jeho činnost se řídí jinými pravidly než činnost jednotky, jejímž je nástupcem.
- 44 Stejně tak je nerozhodná okolnost, že bylo o převodu činností rozhodnuto nikoli jednotlivci, nýbrž zákonodárcem s ohledem na privatizaci. Opatření restrukturalizace nebo reorganizace podniku, jež byla přijata orgány členského státu, totiž nemohou mít právoplatně za následek ohrožení užitečného účinku práva Společenství v oblasti hospodářské soutěže (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 12. května 2005, *Komise v. Řecko*, C-415/03, *Sb. rozh. s. I-3875*, body 33 a 34).
- 45 Ve věcech v původním řízení z předkládacího rozhodnutí a ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že v hospodářských činnostech AAMS na trhu dotčeném kartelovou dohodou pokračovala *Ente tabacchi italiani*, nyní ETI. I když AAMS nadále existovala jako hospodářský subjekt na jiných trzích, mohla být ETI za těchto

okolností v rámci řízení týkajícího se kartelové dohody o prodejních cenách cigaret považována za hospodářského nástupce AAMS.

- <sup>46</sup> Pokud jde o otázku, zda takový případ, jako je případ ve věcech v původním řízení, odpovídá okolnostem, za nichž může být hospodářská jednotka sankcionována za protiprávní jednání, jehož se dopustila jiná jednotka, je třeba nejprve konstatovat, že skutečnost, že AAMS nemá právní subjektivitu (viz bod 6 tohoto rozsudku), nemůže odůvodnit uložení sankce za protiprávní jednání, jehož se dopustila, jejímu nástupci.
- <sup>47</sup> Naopak uložení sankce ETI za protiprávní jednání, jehož se dopustila AAMS, by mohlo být odůvodněno skutečností, že ETI a AAMS jsou podřízeny témuž veřejnému orgánu.
- <sup>48</sup> V tomto ohledu je třeba připomenout, že pokud obě jednotky tvoří tutéž hospodářskou jednotku, nebrání skutečnost, že jednotka, jež se dopustila protiprávního jednání, stále existuje, sama o sobě uložení sankce jednotce, na niž převedla své hospodářské činnosti (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, body 355 až 358).
- <sup>49</sup> Takové uplatnění sankce je přípustné zvláště tehdy, pokud jsou tyto jednotky kontrolovány touž osobou a pokud vzhledem k úzkým hospodářským a organizačním vazbám, které je sjednocují, uplatňovaly v zásadě tutéž obchodní politiku.

- 50 Ve věcech v původním řízení je nesporné, že v době, kdy se AAMS a ETI dopustily protiprávního jednání, byly drženy týměž veřejným orgánem, a sice ministerstvem hospodářství a financí.
- 51 Předkládajícímu soudu přísluší ověřit, zda v době účasti na kartelové dohodě o prodejních cenách cigaret byly AAMS a ETI podřízeny tomuto veřejnému orgánu. Je-li tomu tak, bylo by třeba dospět k závěru, že zásada osobní odpovědnosti nebrání tomu, aby sankce za protiprávní jednání započaté AAMS, v němž pokračovala ETI, byla globálně uložena ETI.
- 52 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je na položené otázky třeba odpovědět, že články 81 ES a následující musejí být vykládány v tom smyslu, že bylo-li v případě jednotek podřízených témuž veřejnému orgánu jednání zakládající totéž porušení pravidel hospodářské soutěže uskutečněno jednou jednotkou, a poté v něm až do jeho skončení pokračovala druhá jednotka, která se stala nástupcem první jednotky, jež nepřestala existovat, může být tato druhá jednotka sankcionována za celé protiprávní jednání, je-li prokázáno, že obě tyto jednotky byly podřízeny uvedenému orgánu.

## **K nákladům řízení**

- 53 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

**Články 81 ES a následující musejí být vykládány v tom smyslu, že bylo-li v případě jednotek podřízených témuž veřejnému orgánu jednání zakládající totéž porušení pravidel hospodářské soutěže uskutečněno jednou jednotkou, a poté v něm až do jeho skončení pokračovala druhá jednotka, která se stala nástupcem první jednotky, jež nepřestala existovat, může být tato druhá jednotka sankcionována za celé protiprávní jednání, je-li prokázáno, že obě tyto jednotky byly podřízeny uvedenému orgánu.**

Podpisy.